

VS en EU spelen dubieuze rol bij ontwrichting Oekraïne

drs. Marie-Thérèse ter Haar en prof. Karel van Wolferen

RD, 26 april 2017

Opinie

Een vrouw legt bloemen neer bij het herdenkingsmonument voor de slachtoffers van de anti-regeringsprotesten op het Maidanplein in Kiev. beeld EPA, Sergey Dolzhenko

Door het politieke standpunt van het Westen en de verslaggeving over Oekraïne zijn we vaak geneigd te denken dat Rusland debet is aan alle ellende daar. De werkelijkheid is echter anders, betogen drs. Marie-Thérèse ter Haar en prof. Karel van Wolferen. Het Westen, en dan vooral Amerika, heeft een grote rol gespeeld in de destabilisatie van dit land.

Al vanaf de jaren 90, na de val van het communisme, zijn de Amerikanen bezig hun invloed in Oekraïne op economisch, militair en politiek gebied uit te breiden. Als middel hiervoor zijn vaak de ngo's gebruikt. Via deze 'liefdadigheidsinstellingen' gingen miljarden dollars naar de prowesterse oppositie om in Oekraïne een "regime change" te realiseren. In 2004 en 2014 kwam het tot grote demonstraties op het Maidanplein in Kiev. Veel Oekraïners hadden in hun wanhoop over de corruptie in het land hun hoop op het Westen gericht. Ze dachten dat een prowesterse koers hun een beter leven zou brengen.

Bij de demonstratie van 2014 stonden diverse Europarlementariërs tussen de protesterende Oekraïners om hen aan te sporen. Ook prominente Amerikanen waren daarbij aanwezig, zoals senator John McCain, staatssecretaris voor Europese zaken Victoria Nuland en vicepresident Joe Biden. De "regime change" kwam er uiteindelijk. De pro-Russische president Janoekovitsj vluchtte het land uit en werd opgevolgd door een prowesterse president, Porosjenko. Maar wat wij in het Westen een revolutie noemden, was in

feite een staatsgreep waarbij uit oudere naziaanhangers voortgekomen bendes een sleutelrol speelden. Nadat sluipschutters zowel demonstranten als controlerende politieagenten op het Maidanplein hadden vermoord, konden deze hun slag slaan. Uit een berucht uitgelekt telefoongesprek tussen Victoria Nuland en de Amerikaanse ambassadeur in Kiev blijkt dat de topfiguren van het nieuwe regime al door de VS waren aangewezen.

Minsk II

Er ontbrandde een strijd tussen Oost-Oekraïense bevolkingsgroepen die zich niet met het resultaat van de staatsgreep konden verenigen (separatisten) en de pro-Kievaanhangers, die veelal worden gesteund door het Westen. Het leger van de nieuwe president Porosjenko voerde hevige bombardementen uit in de strijd tegen deze separatisten, die op sympathie en enige steun uit Rusland konden rekenen. Van de bombardementen die de regering in Kiev uitvoerde in Oost-Oekraïne, en de enorme vluchtelingenstroom die dat tot gevolg had, zagen wij in het Westen aanvankelijk maar weinig in onze media.

In verband met Oost-Oekraïne werd in februari 2015 in Minsk een verdrag tussen Oekraïne, Rusland, Duitsland en Frankrijk gesloten dat bekendstaat als Minsk II. Hierin werd een staakt-het-vuren vastgelegd en een speciale autonome status gegarandeerd voor de Oost-Oekraïense regio's Donetsk en Loegansk. Helaas wordt het Minsk II-akkoord maar mondjesmaat nageleefd (in februari 2017 laaiden de gevechten weer op) en is de autonomie van beide regio's tot nu toe nog steeds niet gerealiseerd.

Van de realiteit verwijderd

De revolutie in Kiev in 2014 was in feite een staatsgreep – een coup die met hulp van de VS en de EU tot stand kwam. De doden tijdens de demonstraties op het Maidanplein werden op het conto van de zittende pro-Russische president Janoekovitsj geschreven, maar er zijn inmiddels veel aanwijzingen dat de scherpschutters juist dienden om een staatsgreep tegen de zittende president te bespoedigen.

Door de pr-bureaus geproduceerde propaganda en beelden van Amerikaanse media, ontstond er in de westerse media een verkeerde voorstelling van zaken over Oekraïne en de Russische beweegredenen. Hierdoor is de discussie over dit onderwerp zo ver van de realiteit verwijderd geraakt dat relevant buitenlands beleid en diplomatie nagenoeg onmogelijk zijn geworden.

Nauwelijks oog

De Europese en vooral Amerikaanse houding in de afgelopen vijftien jaar is in belangrijke mate bepalend geweest voor de huidige geopolitieke problemen in de regio en voor de ontwrichting in Oekraïne. Irak,

Libië en Oekraïne zijn alle drie voorbeelden van hoe Amerika probeerde om, onder het mom van democratie en mensenrechten, te interveniëren en controle te krijgen op plaatselijk economisch, politiek en militair beleid. In Nederland was er wel een licht kritische houding ten aanzien van het Amerikaanse handelen in Irak en Libië, maar dat een zwakkere vorm van hetzelfde fenomeen zich in Oekraïne afspeelde kwam niet ter sprake in de politiek en de media. Ook had de westerse politiek nauwelijks oog voor de schaal waarop de Amerikanen hun expansiedrift trachtten te verwezenlijken.

Brugfunctie

Amerika (met in zijn kielzog Europa) is bezig met gevaarlijke geopolitieke ontwrichting. Laten we het schip keren en hopen dat het nog niet te laat is. Voor Oekraïne houdt dit in dat we niet langer zouden moeten proberen om het land tegen elke prijs (zoals het in het zadel houden van een door en door corrupt, prowesters Oekraïens regime) binnen de westerse invloedssfeer te houden. Naast alle ellende in Oekraïne zelf, werkt onze bemoeienis in het land als een splijtzwam in de relaties tussen Rusland en het Westen.

Geef Oekraïne een brugfunctie tussen het Westen en Rusland en de vrijheid om zowel met het Westen als met Rusland goede banden op te bouwen. Er zou dan op den duur minder verdeeldheid zijn tussen de Oekraïners zelf en de wereld zou er wellicht een stukje minder gespannen door worden.

Drs. Marie-Thérèse ter Haar is de oprichter van de Rusland & Oost-Europa Academie te Arnhem. Prof. Karel van Wolferen is oud-correspondent van NRC Handelsblad. Hij is emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.